

**Sodobna
slovenska
proza**

Helena Šuklje

Led

Ozrla se je v nizko zimsko nebo med napuščem in visokim balkonom Narodnega gledališča. Tanka ost svetlobe je blisnila skozi kapljo, ki je zanihala na konici ledene sveče. Oplazil jo je snop žarometa, in preden je pomislila, da bi se umaknila pred snežno gmoto, je iz šuma glasov kot v upočasnjenem snu, skozi katerega spolzi gladek trak spomina, izluščila zvok avtomobila, ki je zavil skozi vhod na nasprotni strani ulice. Leo, to je bil Leo, zapeljal je na notranje dvorišče skozi vrata, ki so bila komaj dovolj široka za današnja vozila, sezidali so jih v nekem drugem času, ko so ob hiše še postavljali izklesane vogelnike, da kolesa kočij in vpreg ne bi poškodovala portala. Zazdelo se ji je, da je videla senco postave, ki je vzela violinski kovček z zadnjega sedeža, dragoceni inštrument, ki ga je bilo treba takoj in najprej zaščititi pred vlago in pred mrazom. Stopila je nekoliko na desno, pogled ji je zdrsnil čez okna prvega nadstropja in višje, v drugo ... tretje okno z vogalnega ... Počakala je, štela korake, ki jih ni videla, a jih je dobro poznala ... naravnost skozi vežo, ena, dve in tri stopnice, potem na levo, zlizan lesen pod meščanskih hiš, nekoliko prašen duh širokega stopnišča, kredast okus apnenega ometa ... zadnja vrata zgoraj. Prižgala se je luč, okno je bilo osvetljeno le na pol, svetloba je prihajala iz notranjosti stanovanja, s hodnika ali pa iz kuhinjskega dela, nemara si je najprej pristavil vodo za čaj, da se ogreje po dolgi poti, če je prihajal s poti. Morda tistega, ki naj bi ga čakal in pričakal, še ni bilo ali pa ni bil preveč skrben,

sama bi ga gotovo pogrela; plašč, ki bi ga odložil skupaj z lupino hladnega zraka, in sredico, ki bi se izvila iz popotnega ovoja. Tukaj sem. Iskala je obris v visoki lini, tisto stanovanje ni imelo zaves, a tudi tako, skozi mrak in januarsko meglo, še posebej pa zaradi rahle kratkovidnosti, ki se ji ni hotela uklanjati z očali, ni mogla uzreti ničesar določenega. Debel moški z naftalinskim vonjem preležane obleke, najprej jo je oplazil vonj, se je z ramo zadel obnjo, in ne da bi vsaj z zasukom glave nakazal opravičilo, rinil naprej za zajetno žensko. Bil ji je znan, z videzom vratarja, inkasanta, malega aparatčika ... lahko bi bil oče katerega od njenih dijakov, malo je bil podoben Marcelu. Dvokrilna vrata gledališča z oluščnim opleskom so bila odprta le na pol, tako da so še povečevala gnečo in oteževala pritok ljudi. Med nihanjem vrat so tečaji škripali, in če jih vstopajoči ne bi pridrževali v sklenjeni verigi, bi vsakič topo počilo ob les. Nesmiselno je pomislila na hišnika ali vzdrževalca ali mogoče posebno natančnega odrskega delavca (malo verjetno) s posodico maziva in gumijastim lepilnim trakom; včasih nas v stanju največje osredotočenosti in zgoščenosti oblegajo brezplodne misli, nemara zato, da bi se nekoliko razbremenili in bi se zrahljal vozec najbolj utrudljivih spraševanj in trdovratnih negotovosti. Stala je obrnjena proti toku množice, ki se je zgrinjala v notranjost (Shakespeare, *Hamlet*) in izpostavljala obraz same in čakajoče. Dokler še vsi prihajajo in se še vseh drži sveži obet dogodka ali snidenja in novega doživetja, je razumljivo, da nekdo čaka, mnogi čakajo, četudi le za kratek čas. Novi posamezniki, ki prihajajo z množico, pač ne vedo, kako dolgo že nekdo stoji na mestu. Sploh pa se bo gotovo dogovorjena in še ne združena dvojica, začasno ločena in oddaljena, v pričakovanju in hitenju na zmenek, na skorajšnje in tako težko pričakovano snidenje vsak hip sešla. Vedno je eden tisti, ki zamuja, in drugi tisti, ki čaka. In včasih je eden od njiju tudi ta, ki ve, da ne bo dočkal. Ob šestih je zazvonil telefon, ne, ne bo mogel priti, nekaj je prišlo vmes, ni sam doma, ali je omenil, da mu je žal, ni se spomnila ... jutri gre v Zagreb, koncert s filharmonijo, v sredo bo v Ljubljani, ja, intervju za radio je že končan, zjutraj ima samo kratko vajo in potem pride njegova študentka, ampak bosta hitro opravila ... zvečer ga je povabila Zamruska na svoj recital, skoraj ne more odkloniti, bi pa lahko šel po odmoru domov, mogoče bi se dobila, ja, mogoče celo pri njem, še ne ve, se ji bo oglasil ... in v četrtek se vrača v Berlin. Ni si ga upala vprašati, kdaj spet pride, nepotrebno, odvečno omahovanje in zadržanost. Pogosto, kadar sta govorila in se je jasno zavedala časovne stiske, minut, ki so jima odmerjene, slušalke, ki se bo spustila in utrnila glas, se je zapletala v brezglavo bojazen, da ga ne sme spraševati, ni si znala pomagati, potem ji je bilo vedno žal, čeprav

ni mogla ravno reči, da bi ji sam dajal povod za zaskrbljenost. Spomladi, poleti, ja, poleti gotovo pride, poleti bo ves čas tu, se pravi, pride za tri tedne, na morje, jadrnica, s prijatelji, na Osorskih večerih bo imel manjši koncert, pripeljal bo tistega ruskega intendanta, obljubil mu je, on je krasen in ne bo težav s potjo, do Kornatov, do Sušca, vsi zalivi, vse tamkajšnje skrite plaže, Jadran je najlepše morje na svetu.

Tekla je, ker je bila vajena teči, vedno je bila bolj pozna kot ne; z roba Rožne doline do gledališča ni bilo daleč, čeprav zdaj ni bilo teči za kaj, saj tudi čakati ni bilo na kaj. Prihajajoči so se razredčili, le še tu in tam je kdo prihitel. Gospod Majaron, ravnatelj gimnazije, na kateri je učila umetnostno zgodovino, je prišel med zadnjimi. Gospa se ga je tesno držala pod roko in urno urno drobencjala v visokih petah, da bi ga čim prej varno posadila poleg sebe v mrak in zastrtost dvorane. Bila je nekako neugledna, majhna, suha, pustega obraza, čeprav naličena in drago oblečena ... Opazila jo je, kako čaka, a je ni pogledala, seveda ... Majaron ji je komaj uspel nakloniti vljudnostni pozdrav, a tudi v tem kratkem hipu je razbrala ljubezniv nagib in skoraj udvorljivo kretnjo, ja, tudi na pol nakazano začudenje: "Kako, si sama?" Prestopila se je. Skozi čevelj, fin večerni čevelj z usnjenim podplatom, je zaznala hrsk, košček ledu se je s skominavim škrtanjem zdrobil. Začutila je ost, ki se ni vdala teži, zdelo se ji je, da je hladno rezilo prodrlo v podplati in od spodaj globoko vanjo, prav do sredice, prav do nemirnih misli. V preddverju so ugašali luči, počasen utrip v treh enakomernih presledkih, še zadnje povabilo obiskovalcem, naj zasedejo svoja mesta. Trije oslabljeni pulzi svetlobe so se s hipnim zamikom razlili skozi vhod in se ujeli v led, ki je še vedno nevarno visel z napušča. Dvignila je pogled, si razmišljeno odpela zgornje gumbe plašča in zaprla oči. Tako niha čas, od tebe k meni in od mene k tebi, tako diha življenje, dokler diha in zaobjema prostor, ki se razteza in guba somračne plasti, v katere se pogrezava ali prodirava skozi, skoraj vedno daleč, med svetlobo in temo, med temo in svetlobo, v kateri včasih igraš zame, v kateri včasih naslikam otok zate, da bi se objela, da bi zaplesala, da bi se spoznala.

Tedaj je začutila hladen pik, skoraj zadetek kroglice, kot gladek zdrs teže živosrebrne kovine; in pršec vode, obrizgan vrat in dekolte in mraz in srh in film, ki se pretrga. Počasi si je snela rokavice in se dotaknila mokre kože na razkritem vratu. Potegnil je severnik, v sunku pljusnil s te in z one strani, se ji zapletel v lase in bušnil v trepalnice. Segla je v žametno torbico, se naglo obrnila in hostesi pokazala vstopnico.

Morda bi se vse nekako čudežno preprečilo, če bi ga po predstavi poklicala in bi se dogovorila, da jo zjutraj počaka pred svojo hišo, da se na

hitro vidita, četudi bi ga morala prositi, morda moledovati, ali pa bi se dobila v sosednji kavarni, da bi še nekoliko poklepetala in bi ji še enkrat zelo gostobesedno povedal vse o svojem bližnjem razporedu in natrpanih programih, medtem ko bi mu sama pozorno sledila, motreč bolj kretnje in pregibe svetlobe v očeh kot stavke in misli, da bi si jih še enkrat vtisnila v spomin; in tako bi se odpravil z zakasnitvijo, vsekakor pa po drugi poti. Ali bi to resnično zmogla, poklicati in tvegati, da se morda ne bi oglasil, in če bi se, z z muko vzdrževano sproščenostjo oblikovati besede in posredovati kar se da prijetne misli (samo prijetne, četudi prirejene), kaj zadnje čase slika, kako ji dobro gre in katero razstavo pripravlja. Zdaj, za nazaj, bi bilo vsako, v drugačnih okoliščinah še tako klavrno ali nečastno vztrajanje oprano slednje sramote, če bi se seveda nekako pojasnilo, kaj je preprečilo, ali bi to za nazaj sprevidela vsaj sama. A to se nikoli ne zgodi ali pa zelo redko. Stvari pač izhajajo ena iz druge, prva se sproži (ali jo nekdo sproži ne vedoč, kaj natanko bo sledilo) in se dotakne druge, da se prevrne na tretjo v pospešenem stampeđu domin, ki šklepetajoč padajo do zadnje, ta pa obleži brez odzvena, brez posledice, celo brez priložnosti, saj ji ne sledi nobena več in tako označi konec, zapik in nepričakovano tišino.

A tišina se je še obotavljala, po tednu obilnega sneženja in mraza se je ogrelo, januarsko sonce je tu in tam prediralo zastrto nebo, temperature so se dvignile do ničle in čez; s streh in žlebov so se lesketale ledene sveče. Z eno dolgo potezo je odgrnila težko zaveso in goste sanje, skozi katere jo je nosila noč. Koprenasto jutro je raznašalo pršec megle z bledikasto svetlobo in iz kupov narinjenega snega ob cesti se je cedilo. Ničesar določenega se ni spominjala, morda je bila ulica in nekdo, ki ji prihaja nasproti ... ja, tekla je proti ostrim svetlobi, ki se je spuščala s točke v daljavi, in neka zabrisana silhueta je kljub vztrajnemu prizadevanju, da bi jo dosegla, da bi jo slišala in jo prepoznala, ostajala daleč, sama svoja. Nedvomno jo je vklepalo neusmiljeno bleščanje. Premikala se je nekoliko sem ter tja v žarečem risu, presahnila je in se zopet prikazala, se obračala in utripala v iskrečem roju, stopila sem, stopila tja, se celo dvignila in spustila v nenavadnem lebdenju, pri čemer ji je spodnji del trupa zvončasto zanihal, da se je zdelo, kot bi si jo prisvojilo plimovanje ali pa bi se poskušala izmakniti zemeljski zasidranosti in ustaljenim načelom navadnega življenja. Morda pa samo odložiti korak naprej po ulici. Tako kot je tudi sama odlagala korak v nov dan ... "*Spati, nemara sanjati*" ... ležati vznak, nekoliko na stran, mirovati z zaprtimi očmi, z golim nadlaktom desne roke dvignjenim in položenim čez uho, na desno lice, prisluškovati, gladiti, ustaviti čas, razbirati nerazberljivo, z dlanjo in upognjenim zapestjem podpirati si levo lice, tipati

v spomin, toplo objemati obraz (in sanje) v zavetje. A končno je morala vstati, popiti čaj, stopiti pred omaro in izbrati ... črn pulover iz mehkega moherja s širokim trakom iz enake pletenine, tesno zavezanim okrog pasu, z visokim, dvojno zavihanim ovratnikom, ki je ustvarjal plast toplega zraka med vratom in med voljno volno, da so se dolge nitke narahlo premikale, ko je dihala, in pričale o utripanju življenja in vztrajnem krogotoku tekočin. V maju, ko sva se nazadnje srečala, ali sva se poslovila, kot bi bilo zadnjič? Ozrla se je po praznih prostorih, se vzravnala, še globlje vdihnila in šla čez veliko sobo. Starinsko ogledalo z motnim steklom jo je sprejelo vase. V igri lis, odbleskov in srebrnega nanosa je nekaj časa trajalo, da se je odsev zgostil nazaj v podobo; kajti zadaj je stal Leo. Leo je stal zadaj, nič dalj, kot je bilo prostora med njeno kožo in puhasto prejo. Počasi ji je odmaknil lase, nato blago, ji razkril zatilje, da jo je spreletel bežen hlad; kot včeraj, kot včeraj pod napuščem ... in ustnice, ki so se ji približale od zadaj, so se razprle, se dotaknile tilnika in jo zajele s toplim izdihom zraka. Stal je zadaj in jo zaslanjal scela, potopljen v trenutek, odmaknjen od naporov venomer paziti na odmik in na distanco. Očiščen, prost, razvezan jo je zasukal k sebi in ji z dlanjo zdrsel za hrbet, pod blago, na golo kožo. Zastal je, počakal, se premaknil in tipal z levo roko, s konicami prstov, na katerih je čutila poroženelo plast povrhnjice, ki so mu jo neizogibno zadajale strune. Sredinec, morda kazalec z natrganino jo je narahlo praskal in puščal sled mravljincev. Blazinice prstov (natrganina) so se spustile med lopatice čez prsni, čez ledveni del pa spet nazaj in tipale po svoje (hrbtenica kot struna), zasledovale, krožile in raziskovale so spreminjasto obliko kit, vretenc in mišic. Dihal je počasi, zelo telesno, pa vendar pridušeno, in čez čas zastokal, skoraj glasno, enkrat in še enkrat, s čelom, sklonjenim k njeni rami. Tako zasukani, s spuščnim obrazom ji je z desnico, vajeno skrbno in zanesljivo usmerjati lok, privzdignil brado (ustnice, ki se primaknejo v dvojini harmonije). "Umreti, spati – spati, nemara sanjati" ... zastirati, pokrivati in varovati neodkrito.

Prižgala je radio. Sveže opran zunanji svet je z jasnimi konturami pljusknil v sobo in gladko tekoči, povsem vsakdanji glas napovedovalca je utrnil sliko. "Do osmih manjka še sedem minut ... prometne informacije ... ob desetih bo na sporedu oddaja *Med štirimi stenami*, v kateri bomo govorili o gluhih in njihovem ... v *Studiu ob sedemnajstih*, ki ga bo tokrat vodila Špela Rozman, bomo predstavili poglede na ... ob dvajsetih pa prisluhnite oddaji Glasbeni portret, v kateri je Nada Vilnik pred mikrofonom povabila violinista Lea Menarda, ki se te dni mudi doma pred novimi nastopi na velikih odrih." Vzela je stvari za službo in se obula. Andrej se je prikazal na vratih

svoje sobe in ji pomahal ... pozen bo, oddati mora seminarsko pri statiki in potem se dobijo s sošolci. Ni treba, da ga čaka, samo ključ naj da iz vrat.

Hitela je v šolo, za danes je bil napovedan športni dan, led je bil še dovolj debel za drsanje na tivolskem bajerju, na skrbi bo imela 4. c. Dva avtobusa s smučarji sta se odpeljala že ob sedmih, drsalci pa so se zbrali nekoliko pozneje. Zjutraj je prišlo obvestilo o obveznem čiščenju: "Po določilih mestnega odloka o zimski službi so upravitelji stavb v mestu dolžni očistiti sneg in ledene sveče." Ravnatelj je poslal kratko okrožnico, da se po razredih organizirajo improvizirane skupine in, še preden odidejo na bajer, odstranijo kar se le največ da in kolikor je le mogoče doseči skozi okna učilnic ali s podesta zunanjega stopnišča. Palice, stojala, celo drogovi za zastave, vse lahko pride prav. Marcel je bil med najbolj vnetimi in si je dajal duška (bil je močan) z zamahi in udarci, s silovitimi, jeznimi, že kar togotnimi sunki. Opazovala ga je, nasršenega mladca, razboriteža s slabo dodelanim videzom izzivalca za vsako ceno in ni si mogla kaj, da se ji ne bi zdel prizor, ki se je pravkar odvil, natančno vzeto, smešen. Uzreti humorno plat in se raztresti, postaviti komedijo nasproti nadlogam, nejevolji, jezi in celo nesreči, skratka žaloigri, ki jo uprizarja življenje, je bila obramba, ki jo je razvila. Stala je pri oknu, Marcel v skoku za njo je že segel po kljuki, ki jo je odpirala, pri tem pa ni zamudil priložnosti, da se ne bi scela naslonil nanjo in hlastno preizkusil mehkode volnene tkanine in tistega pod njo, ko se je njena roka bliskovito sprožila. Vse se je zgodilo tako na naglo, da se je zdelo, kot da ni nič. Čeprav je bilo očitno, da sošolcem ni ušlo, predvsem pa so videle sošolke ... tiste maroge, ki kar niso in niso zbledele. Marcel je bil besen, a je vseeno držal jezik za zobmi in divje gledal in potem še bolj divje suval. Tole ne bo ostalo brez zaključka, so ji sporočale napete mišice pod srajco, če ona misli, da lahko, da lahko njega ... Led je treskoma padal in se drobil, nekateri kosi so se razsuli v peskast drobir, nekateri so privzeli obliko bodala, celo sulice, čez vse pa je nazadnje z zamolklim truščem zgrmela debela plast snega, zarila klin hipne tišine globoko v tla in belo prekrila kup, podoben sveže zasutemu grobu, kot bi varljivo ustvarila prikupen hribček za dričanje in zimsko razvedrilo.

Zdaj se je že odpeljal, je razmišljala, če ima še popoldansko vajo, je verjetno šel na pot okrog desetih, da si bo lahko privoščil hitro kosilo, če ni s kom zmenjen ali če ni povabljen h komu domov; tako kot ona ni maral restavracij, cirkusa in spakovanja s hrano, vseh tistih hodov in menijev in izumetničenih zgodb za vsako čudaško ali le povprečno jed. Še posebej pa se je ogibal hotelov in njihovih jedilnic z zoprnim vonjem, hotelskih sob s klavrnimi kopalnicami, turobnih hodnikov z nemogočimi slikami

in barov z naveličanim natarjarjem nekje v blodnjaku avle. Kadar je bil na poti (bolj ali manj vedno), se je potrudil, da je najel stanovanje ali apartma, včasih le studio, ali pa je, če je bilo mogoče, stanoval pri znancih.

Mračilo se je. Ure dneva so menjavale svoje kulise in prizore. Drsanje na bajerju se je zavleklo ali pa se je le megla zgostila v žalobno vlečko in se ji motala med nogami. Natrijeve svetilke po ulicah so rožnato-rdeče vztrepetale (nekaj neona in argona) in zažarele v bledem lesku uparjajoče kovine. Domov se je vrnila pozno, utrujena in slabe volje. Slekla je plašč in odsunila čevlje, da so obležali prekucnjeni in z zapuščeno odprtino v nepravi, poševni legi. Čutila je, kako se je pomanjšala, osvobojena stopala so se oprijela lesenih tal in trda, suha ploskev je poudarila tišino. Spustila se je v neko drugo, samotno lego, prosto nadležnih rekvizitov, izključeno, izvzeto in umaknjeno očem. Ni še prižgala luči. Prazen prostor stvarnosti je pletel svojo zgodbo. Zimski somrak se je smukal po vogalih, se pollaščal golih silhuet in ji lezel v dušo s pojemajočo svetlobo in pojemajočim upanjem. ("Oprosti, mogoče se ti zdi ... z navidezno distanco naju želim samo obvarovati ... ampak prosim, vedi, da te tudi nosim v sebi kamor koli grem. In da mislim nate. Prosim, prosim, ne bodi žalostna.") Na polici je molče sameval radio, v njem pa ujeta glasba in glasovi, tudi njegov. Lahko bi ga prižgala, lahko bi poslušala intervju, lahko bi mu pozorno sledila in si predstavljala kretnje in pregibe svetlobe v očeh. Spremljala bi glas, ki prihaja in pojema, in glas, ki se spet vrača. Zleknjena na divan, z nogami na blazinah bi ga položila vase in zaspala. Noč se je dvigala za okni. V tihoto so začele padati mrzle, zrnate kaplje zimskega dežja. Nekdo je peljal psa na sprehod. Ura je udarila; petnajst čez osem, zdaj že govori in vmes nemara predvajajo glasbo, njegove posnetke, mogoče Brahmsov *Violinski koncert* ali Pärtov *Spiegel im Spiegel*. "Umreti, spati – spati, nemara sanjati – a kakšne sanje bi prišle nam v smrtnem spanju, ko se otresemo zemeljskih spon ..." Lahko bi slišala njegov glas, slišala in videla bi ga v sebi, kako resno in potrpežljivo poslušala novinarko, mnoga vprašanja se pač ponavljajo, že po prvih nekaj besedah bi lahko odgovoril, a je vljuden in prizanesljivo čaka, včasih z nasmehom, le v očeh se mu zgane sled utrujene gotovosti. Vedela je, kako si pozornost prisvoji takoj, prehod od resnega, strogega pogleda v priljudno nasmejanega, celo očarljivo zapeljivega in spet nazaj je tako nepričakovan in nagel, da je v hipu on tisti, ki usmerja potek po svoji volji in ni mu več mogoče uteči. Predstavljala si ga je, kako gleda spraševalko naravnost v oči in zbrano pokima, seveda sem razumel, hvala, tole bova nadaljevala ... potem z nasmehom sprosti tok besed, strese z glavo, pogleda vstran in spet nazaj, govori in si prikima (zapeljuje pravzaprav). Prikima

si s široko odprtimi očmi, kot bi si še sam dajal nekaj vzpodbude, da je na pravi poti, da gre naprej, vedno naprej in novemu nasproti ... zvito in šaljivo zaokroži ustnice, včasih celo zapre oči ali se namršči in se nenadoma zmrači, zastane, kimaje ponovi besedo (zelo značilno), kot bi od poslušalca (četudi ga ne vidi) že dobil odgovor na misel, ki jo šele oblikuje, a konča zopet z nasmehom in pripravljen na naslednji krog.

Dotaknila se je gumba ob napisu Philips in skala z radijskimi postajami je zeleno zažarela. Ujela je zadnje takte Thaisine meditacije iz Massenetove opere, ki jo je igral na violini.

“Gospod Leo Menard, hvala za čas, ki ste si ga vzeli za najin prijeten pogovor, želim vam uspešen koncert in seveda obilo zdravja in sreče na vaši umetniški poti.”

“Najlepša hvala za povabilo, mi je bilo v veliko veselje. Hvala.”

Hitro je ugasnila radio, da ne bi slišala ničesar več, da bi ostal samo njegov glas, samo ta trenutek, samo to veselje.

V sredino jutro se je zbudila z občutkom vseobsegajoče prisotnosti silnega toka glasbe in Leovega glasu med stavki in med frazami. Oblegale so jo nagle premene podob in variacij in še preden je vstala, je kar s postelje segla po mali skicirki, ki jo je imela vedno pri sebi, in v nekaj potezah zarisala osnutek kompozicije za sliko.

V razredu jo je pričakal nemir. Dijaki so se hlastno pogovarjali v parih in skupinah po tri in štiri, Marcel je sedel na okenski polici. Napol obrnjen proti vratom se je zasukal, ko je slišal vstopiti dežurnega dijaka. Da jo kliče Majaron, je hitel dežurni. Takoj naj pride, prosim, v njegovo pisarno. Hotela mu je reči, naj sporoči, da se bo oglasila po koncu prve ure. To situacijo je morala obvladati, pa tudi k Majaronu ne bo tekala kar naprej in kar takoj, pa naj bo še tako ljubezniv ali pa prav zato. Dijaki so se začeli posedati na svoja mesta, le Marcel je še kar kljuboval na okenski polici. In kaj bo rekel zdaj, ko se takole izzivalno nagiba čez rob, da mu srajca leze izza pasu? Da zrači razred? Ja, s tem bi ji naredil uslugo, raje je imela mraz kot slab zrak. Da pregleduje, ali niso kje snežene zaplate, ki bi polzele po nezanesljivih snegolovih do previsa, se zadrževale in se strjevale v trde plošče? Ali da išče morebitne ostanke ledenih sveč, ki bi se utegnili izmuzniti včerajšnjemu klatenju ali obilno nabrekniti preko noči, se potuhniti za robom žleba in opraviti svoje v mlahavi nepozornosti jutranjih pešcev? Ne bo pustila, da ji nakaplja strup v pričakovanje, v čvrst tok zraka in v osredotočeno ostrino. Zdaj bo imela uro, eno in še eno; četrti letnik – ekspresionizem, kubizem, fovizem, *entartete Kunst* med obema vojnama; prvi letnik – Tristan in Izolda, sveti gral, francoska gotika, Rouenska katedrala, Saint Chapelle ... Nič

ne bo skalilo obetov in popoldneva, morda večera, ko se bo Leo gotovo oglasil, oglasil po tem, ko bo končal dopoldansko vajo in zaključil, kar je nameraval zaključiti s študentko ali seveda kasneje, zvečer, ko bo na hitro, tako rekoč skrivaj odšel z Zambruskinega recitala, morda z ohlapnim in zasilnim opravičilom ali nejasnim izgovorom, se odmaknil in izmuznil neopažen, zanesljivo pa ne tudi nepogrešan. Videla se je, kako teče po stopnicah, naravnost skozi vežo, ena, dve in tri stopnice, potem na levo, zlizan lesen pod meščanskih hiš, nekoliko prašen duh širokega stopnišča, kredast okus apnenega ometa ... zadnja vrata zgoraj ... zdaj so že odprta, odprta samo zanj. Preskakuje po dve stopnici in si spotoma odvija šal, si pomaga z ograjo, da je še hitrejša, in si grede odpenja plašč. Široka predsoba razliva rumeno svetlobo in se razpira kot naročje, v katero jo bo posadil. Zadihana je in se smeji. Leo ves nasmejan in svetel v domači majici stopi iz sprejemnice z razširjenimi rokami. Skoraj ga podre, ko ga objame, skoraj jo zaduši, ko jo stisne. Objame ga in se ga oklene, kot da bi bilo mogoče objeme shraniti na zalogo, da bi varovali in blažili v izvotljenem času. Pusti mu, da se je dotika po obrazu, pusti, da ji obriše potne kapljice z nosu, da ji drsi po ustnicah, po čelu in očeh, da ji gladi obrvi in ji zajema obraz v dlani ... Ne bo se potopil v redki zrak in se umaknil v poltemo, ne bo zanihal, kot bi si ga prisvojilo plimovanje, ne bo se razpustil v megličasti čas in se spremenil v igro zgolj videzov, v prikazen, v sen in v mračno blodnjo. Ne še, ne še.

Namenila se je h katedru, a dežurni je ponovil, takoj naj pride, prosim lepo, ravnatelj je naročil, prej ko prej ... je vztrajal in ni odnehal. Marcel se je obrnil in privihal zgornjo ustnico v uporen, samosvoj nasmeh, da sta se razkrila razmaknjena sekalca in se je zadaj pokazal mesnati vrh jezika. Zdaj mora ona ubogati, gotovo si je tako predstavljal, izzivalec z izrazom mesečnika, mladec v precepu med unovčiti korist in privilegij ter nasprotovati za vsako ceno. Biti nikogaršnji, sesuvati vse od kraja. Ja, tudi stare prdce z oblastniki v naftalinskih oblekah, ki le zaradi protokola hodijo v teater (čeprav zakinkajo do polovice drugega dejanja), z očetovimi sodelavci in z očetom samim na čelu in med vsemi njimi. Ona mora k ravnatelju, k temu Majaronu, s katerim se je oče že pomenil in mu pojasnil, ga opomnil, da so dijaki dijaki, a naj se spomni, da so med njimi sinovi tistih, ki so se borili za skupno stvar, samo naj ne pozabi, da so se lepo dogovorili in se sporazumeli, tukaj ne bo nobena učiteljica uveljavljala svojih pravil in svoje volje. Gledala ga je, mladca v lastni zanki, ki si predstavlja, da jo preganja in straši, kako je bingljal z nogami pri odprtemu oknu, butal s petami ob steno, se upiral v les in se dvigal z roba. Nemirni svojeglavec, nastopač;

nasmehnila se je vase ... nihče ji ne bo skalil današnjega dne, nihče. Pokimala je dežurnemu in stopila na hodnik.

V Majaronovi pisarni je lebdel blag vonj po jutru, po sveže obriti moški koži in po dobri kolonjski vodi. Povabil jo je, naj sede. Na veliki pisalni mizi je stala medeninasta bralna luč z zelenim senčnikom in v rumenem soju je ležal časopis ... Ljubljana, sreda, 28. januarja, 19xy. Naslovnica: "Dolg govor Gorbačova na plenumu CK KPSZ" Velika fotografija moških z debelimi očali, pustimi oblekami in velikimi trebuhu. Na sredini strani v okviru tema dneva: "Resnica skozi dialog - Resnica je tisto, kar ta čas ..." Z golih vej drevesa, ki se je dvigalo do okna v drugem nadstropju, so visele drobne, iglam podobne sveče. Majaron si je potipal brezhiben vozec na kravati. Dobro se je oblačil in skrbno negoval izginjajoče manire (ženskam je pridržal vrata in jim pomagal obleči plašč ...). Redkobeseden in zadržan, pri mladih profesorih, za katere se je vsekakor zanimal, je vzbujal vtis nekoga, ki je nepredvidljiv in se ga je zato mogoče treba bati. Bil je na liniji, jasno, vsi ravnatelji so morali biti na liniji, vendar so bile med njimi razlike in Majaron je bil uglajen in dobrohoten, če si ga seveda poznal dovolj dolgo in dovolj od blizu. In ona ga je poznala. Rad je imel mir in svoje udobje (ženino krepko juho), predvsem pa je imel rad njo. Zelo rad. Naslonil se je na rob mize, počasi vdihnil s tesno zaprtimi očmi in s palcem in kazalcem stisnil koren nosu. Zdaj si nemara misli: "*Krut moram biti zgolj iz dobrote.*" Vedela je, kaj bo sledilo, zaradi Marcela ... A začel je z opravičilom, da jo je klical sredi ure, hotel je, da se pogovorita, če ga potrebuje, potrebuje za kar koli ... kar koli, kar bi lahko storil zanjo ... že včeraj je bilo po radiu in na televiziji, čuti se dolžnega ... mogoče ona misli, da je vse ostalo skrito, da ni opazil, da sploh ni ničesar vedel ...

"Ah, daj no, saj ni mogoče, menda niso naredili celega cirkusa ... na ugledni ljubljanski šoli profesorica fizično napadla dijaka ... Me moraš suspendirati?"

"Oprosti, vem, da ne gledaš televizije, ampak bilo je tudi po radiu, pri poročilih ob enih, potem pa še pred intervjujem."

Nekoliko se je zmedla: "Kakšnim intervjujem ... Intervjujem? S kom, s tisto žabo, s Ščetincem, z Marcelovim očetom? Pa kaj ti ljudje mislijo, da se jih moramo še danes bati?"

"Ah, ne, ne ... ne z Marcelovim očetom, pusti to, ni važno, sem že uredil ... Bil je intervju z ..."

Umaknil je pogled in spet potipal vozec na kravati. Tišina je zanihala, kot niha čas ... kot niha čas od tebe k meni in od mene k tebi, kot diha življenje, dokler diha in zaobjema prostor med svetlobo in temo, med temo in svetlobo, v kateri včasih igraš zame, v kateri včasih naslikam otok zate ...

Čudno jo je spreletelo, zazdelo se ji je, da sliši violino, zadnje takte Thaisine meditacije iz Massenetove opere ... Majaron je obrnil preganjen časopis in se napol zasukal k oknu. Skozi šipe so prodirali brezbržno razigrani vriski dijakov. Obšlo jo je, da ji iz obzirnosti daje čas in se spodobno umika. Naj bo namišljeno vsaj za trenutek sama. V spodnjem desnem kotu je bila kot vedno črno-bela fotografija, poleg nje pa okvir: "Danes v Delu: 3. stran: Iz Bele hiše pozivajo, naj ameriški državljani ... 4. stran: Nesprejemljiv je predlog delovne skupine komisije CK ZKJ za ... 6. stran: Stave v Kitzbühelu so pokazale, da sta Bojan Križaj in Pirmin Zurbriggen ... 10. stran: Kolikšna je odgovornost hišnih lastnikov, če sneg in led ..."

Pogled ji je zaplaval ali pa so vzvalovila tla. Še pravkar trdni robovi so se nagubali kot zračne plasti pod silovitimi potegi violinskega loka med prvo in četrto struno. Zazdelo se ji je, da je zaznala vonj svojega parfuma, kot bi ga nenadoma poudarila vročina. "Iz take smo snovi kot sanje, in drobno to življenje obkroženo je s spanjem." Polaščalo se je je nekaj neizmerne in votlega. Gluhota ji je zarezala v možgane in morala se je opomniti ... enkrat in še enkrat in si kar ponavljati ... to je miza, to je stol, to je Majaron in to je samo časopis.

"Tu začne se zlo in preide hujše." Ja, znala je hitro brati. Ko le ne bi, ko le ne bi znala preleteti in že doumeti ... in bi stavki ostajali vodeni in nesnovni, brez vsakega pomena, kot v minutah padanja v spanec, nedosegljivi zavesti, oddaljeni in brez učinka. In tam je bila tista fotografija, zrnata in črno-bela, kot vsak dan, z novico, ki jo izbere urednik, z novico, ki jo je treba poudariti s posnetkom. S posnetkom, ki vstopi skozi oči nemudoma in brez priprave in nič več ne pomaga, da odvrnemo pogled in jih zapremo ali pokrijemo z rokami, kajti slika je že pustila sled in vest se je vtisnila. Moker pločnik, dve dolgi letvi poševno prislonjeni na zid, tri kletna okna z železnimi rešetkami, nad njimi kavarniška vitrina ... hotel Union. V izteku ulice trikoten prometni znak, korito, ki ga bodo spomladi morda zasadili z rožami. Množica. Moški nagnjeni tesno skupaj. Prvi spredaj močno gestikulira in levemu nekaj razlaga. Lahko bi bil novinar, inšpektor, kriminalist, poleg miličnika, ki se mu približuje, edini ni razoglavljen, vendar ne nosi rokavic, na temnem ozadju plaščev so njegove roke dobro vidne. Kaže velikost ali pa razdaljo, morda odmik, toliko in toliko. Nekdo kadi z rokami v hlačnem žepu. Na skrajni levi stoji široko razkoračen moški, očitno se mu mudi, prebil se je in skočil v ospredje, krajci razpete jakne so se mu dvignili v poskoku. Ga bo miličnik ustavil, mu bo odvzel fotoaparatus (kajti moški nedvomno fotografira, aparat drži visoko) ... je že naredil posnetek ali se še pripravlja in išče pravo perspektivo? Ampak kaj fotografira in le

zakaj tolikšna množica? Ljudstvo, ljudstvo, to je delovno ljudstvo, ki je dobilo odmerek srhljive scene in se ustavlja in razpravlja, steguje vratove brez zadrege in glasno govori ter si z olajšanjem misli ... nisem bil jaz in ni bil moj otrok, pa tudi ne žena, ne moja ljubica, ne starš in ni bil moj prijatelj, še znanec ne. Množica, ki je obstopila izpraznjeni pločnik, da se zdi še daljši in zelo prostran, kot da tu nikoli nihče ne stopa in je promet redek, pešci pa zgolj naključni. Množica pred črnim oglatim predmetom, ki razdružen in oddaljen, neogibno zapuščen leži na levi, in nečim, kar bi lahko bil sveže nasut kup, bel in gladek, skoraj prikupen hribček za dričanje in zimsko razvedrilo, če ne bi izpod njega, kot bi se trudila doseči črni kovček, molela roka z dlanjo, zasukano k nebu.

“Pešca na Miklošičevi ... V zgodnjih dopoldanskih urah se je pod napuščem hotela Union ... Ljubljana, 27. januarja – Zasnežena ledena plošča, ki je padla s podesta pod hotelsko streho, se je ... ravno v trenutku, ko je 43-letni Leo M. ... Lesene letve ... šele potem ... (Foto: Božo Sirk)”